

7200

Landsmåls- och Folkminnesarkivet
Uppsala

DALARNA

Boda

Nord, Erik H:son, 1934

Svar på ULMA:s frågelista M 25 Jaktens och
fiskets betydelse för hushållningen

24 bl.4:o

Exc.S.Björklund

7200

Jaktens och fiskets betydelse för hushållningen.

Dalarna
Boda m

I. Allmänna uppgifter.

Enligt häradsdomaren Fräs Erik Andersson i Kärfåsåsen, född 1868, voro den första nybyggarna mycket noga med att, innan de slog sig ned på någon plats, tillse att det fanns tillgång till jakt och fiske omkring, där de slog sig ned. Men därjämte skulle också jorden vara lämplig för svejdning och sedermera odling.

Boda såsom varande gammal fäbod är vattenfattig, d.v.s. ej på grund därav utan för att man ej tog fisket med i beräkningen vid anläggandet av en fäbod. Härvid gällde det nämligen att ha gott svedjemark och driksvatten. I början av 1800-talet flyttade en min mors morbror till Getryggen vid Amungen och anlade nybygge där. Och det var just med hänsyn till fiskevattnet som han flyttade dit. Dän fätiga få männ målör ir skojäm å ir sjö vat'ni / den fattiga får många mål /mat/ ur skogen och ur vattnet! /hette det förr. Add vinnt sjönn, då vorrt 8 klennt ma matäm / hade vi ej

ULMA 7200. E. H. Nord. 1934
DAL. BODA
Frgl. M 25

sjön, bleve det dåligt med maten! / hette det också. gann kann ta
sä nån godbit ti skojäm / man kan taga sig någon läcker matbit i
 skogen! / m.m.

Fisket spelade ju en mycket stor roll i flydda tider. Därför
 kom man också ofta i tvist om fiskerätten i en del sjöar. Redan
 1320 nämnes Amungen i en köpehandling, enligt vilken några bönder
 i Glistjärna by fingo fiskrätt i sjön. Då fanns det dock ingen
 bygd inom den del av Amungen, som sedan tilldelades Rättvik. Det
 skall ha varit först på ~~1350-~~¹⁵⁰⁰⁻talet, som en nybyggare från Östbjör-
 ka slog sig ned en bit ovanför nuvarande Dalstuga. Denna skall en-
 ligt Fräs Erik då haft en ko och en get med sig. Han redde sig en
 risikoja och band kon vid en låga, en kullfallen torrfura. Han
 skall ha haft det rätt bekymmersamt här, bland annat dog hans hus-
 tru och platsen fick härefter namnet Sorgviken. Om dessa strider
 om fiskevattnet ha vi till och med avskrift av ett gammalt doku-
 men förvarat i Boda kyrkas sakristia. Dessa lyder:

"Befallningshavande öfver Östra Dalarne Olof Mergvaldsons för-
 bud i Ore.

ULMA 7200. E. H. Nord. 1934
 DAL. BODA
 Frgl. M 25

Venlig hälsan med Gud alsmäktig.

Så må I veta Nils Persson, länsman på Ore, att här är kommet ett stort klagomål på Eder af Rättvikskarlarne att Orekarlarne vele trängia sig in i Amungen att fiskia med våld.

Heller minnes I intet att jag förbiöd Eder vid 40 mark att I skulle intet fiskia ther i samma siö, heller hafva the för mycket penningar. Så förbjuder jag Eder ännu på Kong M:ts vegnar vid hvars och ens 40 mark att I icke fiskia ther i samma siö förr än I hafven then lagligen igenvunnit, vile I taga med våld det skall Eder illa bekomma, heller skall int förbud hjälpa, så skole I thet få förmimma.

Eder härmed Gud befallandes.

Datum Knifve den 8 bris 1616.

Olof Margvaldsson."

Gräntvister förekommo oupphörligt under flydda tider. Härom ha vid dombrev från åren 1325, 1443, 1456, 1493, 1596, 1615 och 1651. Men jag antar dessa falla utom ramen för ifrågavarande ämne?

ULMA 7200. E. H. Nord. 1934
DAL. BODA
Frgl. M 25

Förre kyrkvärden Back Erik Jonsson i Boda berättar hurusom hans morfader, Back Hans Olsson, född 1802, hade ^{en god del av sin} ~~sin~~ huvudsakliga utkomst på jakten. Om hans nybygge berättar hans ättling:

Mofar hull sä mässt båti sko^ujäm, nå ⁶⁸ann va unn å trasstn a jiff^uta sä. A ann to mit^uji mat darifrå. Män mässt tikkt^un om tä ta björar ,å ann sköt sjutto tok^u. A må ann va båti sko^ujäm, biggd^un opp stugu, som vi anom änn. ann timbr^u opp o på somårn, å på hösst^un ställd^un tä måe tjötkalas å tjör^urd hem o.

Morfar höll sig mest i skogen, när han var ung och i början av sitt äktenskap. Och han tog mycket mat därifrån. Men mest tyckte han om att taga björnar, och han sköt 17 sådana. Och medan han var borta i skogen, byggde han upp stugan, som vi har än. Han timrade upp henne den på sommarn, och på hösten ställde han till med ett körkalas och körde hem den.

Back Hans var även smed och tillverkade har-,räv- och björnsaxar. Och köttet av gillrade harar och även av snarad fågel utgjorde huvudbeståndsdelen av husets föda under vintertiden.

Framlidne soldaten A.Hedman, född 1848, berättar hurusom det under nödåren 1867-1868 gjordes strövtåg i de milsvida skogarna för att söka efter villebråd, huvudsakligen hare och fågel. Men resultatet av jakten blev också den dålig. Ä va smått om allting ^{den} ~~däm~~ ₈₈ ^{pron. I / a} _(kort B/a)
 årär! / det var ont om allting de åren/, sade Hedman.

Fiskets produkter avyttrades ej inom orten, d.v.s. man sålde ej fisk utom bygden. Många fattiga bytte ofta bort fisk för säd till de mera burgna bönderna, säger Olof Nordin i Ovanmyra, född 1855. Fågeln däremot, som mestadels togs i snaror, såldes åt uppköpare, som sedan sålde densamma till städerna. En del gingo ända till Stockholm och sålde fågel, säger samma man. Man sålde säl- lan för reda peningar. För det mesta förekom byteshandel, varvid man bytte till sig krut, salt, mjöl och säd samt bly och även kramvaror, tyger och nålar m.m.

En bonde i Kärfsåsen, Dalarna, företog under mitten av 1800- talet handelsresor till Stockholm. Mot viltskinn och skogsfågel tillbytte han sig då krut, bly och kramvaror och öppnade sedan

ULMA 7200. E. H. Nord. 1934
DAL. BODA
Frgl. M 25

affär i hembyn. Nordin ²~~tror~~ ^{säger} att nämnda bonde började med dessa handelsresor och affär i hembyn på 1840-talet.

Det fanns en del, som bedrevo regelbunden jakt på pälsbärande djur för skinnens skull, däribland ovannämnda Back Hans, som sålde varg- och rävsinn i massor. Män vargar å rävår räknönn får småvillt å add allör nå räkninn på hör männ ann to, männ björar räknönn, å hä va sjutto / Men vargar och rävar räknade han för småvilt och hade aldrig någon räkning på hur många han tog, men björnarna räknade han, och det sjutton/ säger hans ättling, Back Erik. Fast Back Hans kanske var bygdens största jägare på sin tid, var dock jakten ej hans huvudnäring. Han sysslade med jakt, snide och jordbruk, varav det senare räknades för hans huvudnäring.

En gammal numera avliden fiskare, Jöns Erik Andersson i Ovanmyra, född 1842, svor en gång för undertecknad över senare tiders lagar inom fiskeriområdet. Han ansåg fisken var gemensam egendom och att man borde ha rätt att fiska varsom helst. Likaledes var det också med viltet. Det ansågs av de gamla vara allmän egendom.

ULMA 7200. E. H. Nord. 1934
DAL. BODA
Frgl. M 25

Därför blevo också stiftade lagar inom områdena föga respekterade.

Numera är det endast den sämre delen av befolkningen som ej visar respekt för gällande lagar inom området. Och kunna dessa idka tjuvjakt och -fiske se de intet ohederligt häri. De anse nämligen lagarna som en oginhet mot dem, som ingen rätt ha att jaga och fiska. Och en tjuvskytt anses i det allmänna rättsmedvetandet långt hederligare än en vanlig tjuv.

Många tvistigheter uppstodo fordom om fiskevatten såväl socknar och byar som även grannar emellan, som ju redan förut nämnts.

II. Jaktens betydelse.

Man företog ofta skallgång för att jaga rovdjur, vilka man hade skäl att frukta, huvudsakligen då björn och varg. Förutnämna Back Erik berättar om att sista björnskallet ägde rum omkring 1850-talet, då hans morfar var med. Björnen hade härjat svårt österut å Boda-skogen, i fäbodarna, och hade slagit flera kor. Då

ULMA 7200. E. H. Nord. 1934
DAL. BODA
Frgl. M 25

beslöts det på kyrkvallan en söndag att gå skall / gå skallgång/.
Vid

För den bestämda tiden för skallgången hade mycket folk kommit tillstädes och det var flera hundra man, som tågade från Silverberg och österut för att göra slut på plågoriset. Bland andra var det med en stor och stark man, som hette Sturk, vilket var hans namn från fullgörandet av värnplikten och som han sedan fick behålla livet ut. Innan man gav sig av sade då Sturk: | I dag ska jag ta ^{ny} fånntag med björäm! / i dag skall jag taga livtag med björnen! | *fånglag*

Och det blev även så. När man kom fram till ort och ställe för björnens hemvist, uppställdes skallarmen i vederbörlig ordning, Det fanns gott om villebråd under denna tid och det var många råvar och harar, som bröto sig genom skallarmen. Ty man hade nu ej tid att sysselsätta sig med dessa.

Till slut påträffades också björnen. Påträngd från alla sidor försökte han undkomma över en gärdesgård, rågång mellan tvenne lötar, men även här mötte folk, som hejdade honom medelst slag på ramarna, när han försökte komma över. När björnen till sist

ULMA 7200. E. H. Nord. 1934
DAL. BODA
Frgl. M 25

ansåg det vara omöjligt att undvika strid, tog han språnget över gärdesgården och hamnade i fannan på Sturk. Och det blev ett väldigt livtag, varvid dock Sturks krafter visade sig vara för små. Ty det var en stor slagbjörn, vilken kramade Sturk ganska allvarligt. Sturk sjönk då ned på marken och låtsade sig vara död, och detta räddade hans liv, ty då björnen förvånad tittade omkring sig ändade en välriktad kyla från en annan skalldeltagare hans liv, varefter hans fötter bundos ihop, en stång trädde mellan benen och björnen bars fram till en skogsväg, varifrån han hemkördes på en drög.

En del jaktintresserade gingo regelbundet ut på jakt under hösten och vintern, då väderlöken var lämplig. Man jagade björn, varg, lo, räv, mård och utter. Lekatter och ekorrar fingo vara ifred och ingen minns att bäver förekommit. Enligt Fräs Erik Andersson betalades skinnet av en björn med omkring 100 kronor. För andra skinn minns man ej priserna. Men för björn betalades också skottpengar. Man fick visa upp skinnet på varje utan skallgång fäld

ULMA 7200. E. H. Nord. 1934
DAL. BODA
Frgl. M 25

björn, öronen avskuros och så fick man den utsatta belöningen, 33 Rd:r 16 Sk, detta enligt ett sockenstämmoprotokoll, daterat den 19 juni 1842.

Sin sista björn fällde Back Hans på 1860-talet, skinnet såldes för obekant pris till Stockholm och björnens stora tassar bevarades länge i Backgården, säger Back Erik. Belöning utgick även till den eller den, som fällt varglo, men huru mycket uppgives ej. Ett sockenstämmoprotokoll från 1812 förmäler: "Uppvistes och avskars öronen på ett varglo, som blivit fångat av Pers ~~Mann~~ Jon Hansson i Östbjörken och skulle den bestämda belöningen därför till honom av sockenkassan utbetalas. Vid en föregående stämma hade ett dyligt djur blivit uppvisat av Nygårds Olof Hansson i Nittsjö och efter avskärandet av djurets öron belöningen till honom utbetald".

Samma protokoll mäter också att på ett år björnen slagit en hel del kreatur, namngivna personer hade mistat 13 kor och en häst "förleden höst, dels genom björnslag, dels genom andra olyckor",

ULMA 7200. E. H. Nord. 1934
DAL. BODA
Frgl. M 25

varför stämman tog i övervägande understöd åt dem, som mistat kreatur. "Som sockenkassan förut ansågs belastad av dryga utgifter, kunde på denna framställning ej annat avseende fästas, än att de personer, som antingen mistat flera kreatur eller ock den enda ko de ägde, skulle få rättighet att i likhet med vad ~~de~~ förra åren ägt rum ~~inom~~ genom kringgående i socknen uppbära det understöd var och en av de bättre lottade efter råd och lägenhet kunde meddela", förmåler samma protokoll, vari man för en inblick i att rovdjuren voro verkliga skadedjur under denna tid.

Vid älgjakt förekom det att man låg ute flera dagar i sträck. Örjas Hans Andersson, född 1854 och numera avliden, berättade en gång att han var ute på älgjakt 9 dagar å sträck. Till sist blev han utan mat och nödgades giva sig iväg mot hemmet. Men då fick han skjuta två älgar, som han stack och drack blodet av. Även vid björnjakter var man borta från hemmet flera dagar, säger Back Erik. Men då det gällde hare och fågel, då höll man sig i allmänhet så nära hemmet, att man kunde återvända varje kväll. Man byggde

ULMA 7200. E. H. Nord. 1934
DAL. BODA
Frgl. M 25

skutkåjjår /skjutkojor/ i skogen vid myrkanterna för fågelskytte. Dylika ha funnits ända in i vår tid. Någon vecka på hösten flyttade jägaren till fäboden, varomkring han lade ut snaror för fåglarna, och fångsten var en del höstar mycket givande, säger Hans far, född 1851.

Ägare av jaktbössor foro aldrig till skogen utan att ha skjutvapnen med. Under vintern körde man hem hö från fäboden och också från myrar. Och under färd med häst gick merändels jakten bra. Man kom närmare skogsfågeln om man åkte efter häst än när man var utan häst, säger Hans far. Fåglarna titta nyfiket på hästen utan att taga till flykten, och då kunde man få skjuta dem. Även en del kolare hade bössan med och lyckades ofta skjuta tjädrar och orrar. Att dessa kommit för att dricka rök är dock obekant.

Såsom matnyttigt vilt jagade man man älg, hare, tjäder, orre och samt sjöfågel.
järpe. Ekorre har icke jagats. Den ansågs ha alltför litet värde.

Av fällda rovdjur åt man endast köttet av björn.

Man tog alla djur i snaror och giller samt saxar. Meromta-

ULMA 7200. E. H. Nord. 1934
DAL. BODA
Frgl. M 25

lade Back Hans fångade alla "sina" 17 björnar i sax och sköt dem sedan. Man lärde också upp barnen att lägga ut snaror och saxar och såmedelst bidra till fångsten.

Bytet, ~~det större såsen~~ björn och älg, klövjades eller kördes hem. Fanns ej annat än alldeles obanade vägar, förfärdigade man hisstbårör /hästbårör/, tvenne stänger, vars grövre ändar fästes vid selen och de smalare fingo släpa efter marken. På dylika bårör kunde man köra en hel björn. (Om man var långt avlägset från bygden tog man så mycket man orkade bära av det större vvillebrådet och täckte det övriga med mossa och kvistar, varefter man hämtade det så fort ske kunde och förde det till hemmet.

I hemmen saltades köttet ner i stora kar tjötkarör. Man skar det i lämpliga stycken för att det skulle taga minsta möjliga utrymme, varefter man fyllde karet med förut kokad sälåki / saltlake/.

Så vitt möjligt sålde man skogsfågeln. Under varmare årstider använde man den dock för eget behov, stekte eller kokade dem samt

häst-båra

salta v.
(hänse.)
kar n.

saltlake

åt därav så länge den ^aräkte. Ingen har sig bekant att man saltat ned eller torkat, ej håller rökt skogsfågel. Man fångade under den varmare årstiden icke mera än till husbehov, detta som regel.

Fågeln, som skulle säljas lät man under den kalla årstiden frysa med huvudet under ena vingen och förvarade densamma å härbrets loft. Men om det ej var köldgrade ^rupphängdes den vid fötterna, som hopbundos, å samma plats.

A. L. H.
 Viltet stektes eller kokades. Man brukade även förtära därav under långvariga jaktfärder, skar skivor eller bitar, som träd-
 des på pinnar och stektes över elden. Hembygdsföreningens ordf. i Boda, E.H.Olsson har hört talas om att man stekte kött i grop. ~~Man~~
 Man grävde då en grop i marken och lade glödande kol från elden i denna och häruppå köttet, som täcktes först med en- eller gran-
 ris och sedan med jord, varvid dock några draghål lämnades öppna. *köttgrop?*
 X Jag har bildat mig en teori om att nuvar^{ar}ande ungs- eller långpan-
 nat till spisarnas stekugnar fått namnet mullöga /mullöga/ just av denna anledning eller därför att man förr stekt i jorden!

I hemmen tillreddes viltet dels genom stekning och dels genom kokning, mestadels det senare. Man skar lämpliga bitar som lades i grytan och köttet ^{av villobröd} fick koka cirka 3 timmar. Härefter tog man upp det och kokade söd /sud/ av spadet. Man lade i ärter samtidigt som köttet, grärrter, och sedan köttet tagits upp, rörde man i litet kornmjöl, så att spadet blev liksom en tunn välling. Men dessförinnan fick man en särskild rätt av koket. När kött~~et~~ kokats en stund och fettetsamlades på ytan, gjorde man möllja /mölja/. Man bröt ojäst tunnbröd i en kopp och öste av spadet på detta, så att brödet täck^{es} med spad. Sedan åt man detta, som var en mycket uppskattad rätt. Om köttet stektes fick man försaka denna mölja. Köttet äts sedan till potatis och utan sås. I dag sku vi kok tjt å pärur! / i dag skall vi koka kött och potatis/ hette det, då man tänkte tillaga en dylik rätt. Potatisen kokades antingen enbart eller tillsammans med köttet och ärterna. I det senare fallet råskalades potatisen.

Köttets stektes dock också ganska ofta. Man hade i regel stekt

Söd

mölja f.

A. H. N.
 kött med sig ute på färdvägar, åt det tillsammans med smör och
 bröd. ^{kött} Man stekte det i bakugnen. Efter bak passade man nästen all-
 tid på medan ugnen var varm och stekte kött. Man tog under denna
 tid alltid löv åt korna under hösten och gjorde lövkärvar. När
 så korna eller småkreaturen ätit av lövet, fanns kvistarna kvar.
 Och det var dylika kvister, som kallades lötjörkvist / löv kärvs-
kvist / som man använde som underlag i bakugnen för köttet, som
 merändels fick steka sakta i ugnen en hel natt. X

steka

 ✓
 ULMA 7200. E. H. Nord. 1934
 DAL. BODA
 Frgl. M 25

A. H. N.
Tjötmatn e krafftu, hann / köttmaten är kraftig, han/, detta
 var den allmänna uppfattningen. Få jä ~~riktigt mål~~ tjöt å pärur,
 då bidör jä lännö, ⁸⁸ | ⁸⁸ man få jä gröt äll välinn, ⁸⁸ då bi jä hungru på
 en gänn / Får jag ~~ett riktigt mål~~ kött och potatis, då bidar jag
 länge, | men får jag gröt eller välling, då blir jag hungrig med
 detsamma / brukade min far säga. / En del kunde ej fördraga kött av
 vilt utan föredrogo kött av boskapsdjur medan däremot en annan del
 hade omvänd smak. I allmänhet föredrog man kött av boskapsdjur.

 }
 bida v.
 bet. 2

X
 Som kalasmat använde man så gott som alltid sådant, fisk aldrig. X

På förut nämnda sätt saltade kött, med saltlake, upptogs på våren och upphängdes i härbret, vadan det således fick torka.

I alla burgnare gårdar skulle man ha kött och potatis till middag åtminstone varje söndag. Vi skunom a långkok i dag! / vi skall ha långkok i dag!, ~~kunde det heta, och man menade därmed att koka kött.~~ I vardagslag användes kött huvudsakligen i matsäcken, då man låg ute på färdvägar och också under andtider då man hade långt till ägorna. Man hade då så gott som alltid köttet stekt och räknades det då till sugöl /sovel/ i likhet med smör, messmör och ost.

Av viltskinnen behöll man endast hudarna efter älg, varav man efter sämskning tillverkade älghusbrakkår / älghudsbyxor/. Av hudens benlingar, bilinnar tog man, efter sedan dessa blivit beredde, till lock på väskor. jä ska jär mä e finnt lök på vässka å älg-
husbilinnar / jag skall göra mig ett fint lock på väskan av älg-hudsbenlingar!/
långkok

Harskinn tillvaratogs och användes såväl till bröst- som ryggs-
stycke märmast kroppen på små och svaga barn, så ock för äldre,

som genomgått någon sjukdom och ville skydda sig för drag under konvalescenttiden. Hartassar användes i skolorna som kritpensel.

Av fågel tillvaratogs dunet till kuddar och madrasser och vingarna till att sopa mjöl eller damma med.

III. Fiskets betydelse.

Några yrkesfiskare ha ej funnits inom Boda. Men såväl de burgnare bönderna som den fattigare delen av befolkningen hämtade en del till hushållet ur fiskevattnet, sjöar, tjärnar, bäckar och åar. I sjöarna fiskades gädda, aborre och mört huvudsakligen och i åar och bäckar Brallar, /foreller/. Utom i närgränsande vattendrag kunde man göra fisketurer till skogstjärnar, belägna 1 á 2 mil från hemmet. Att man för fisket byggt någon särskild koja vid vattendragen har dock sällan förekommit. Ofta verkställde man sjöslätter å sjöstränderna och uppförde av den anledningen någon koja eller liten stuga, vari man också vistades under fisket.

Man bar hem fisken i ryggsäckar och rensade och saltade den först vid hemkomsten. Bäckforeller däremot trädde på vidjor och

ULMA 7200. E. H. Nord. 1934
DAL. BODA
Fgl. M 25

bars i händerna eller också hade man en läderväska vid sidan och tog fisken i. Bärredskapen på ryggen var en nävörsäck / näversäck / kont av näver.

Om ^{man} var ute på fiske flera dagar i sträck medförde man salt och stekte fisk genom att fläka och spetsa stycken på kvistklykor, som man höll över elden, detta sedan den i det närmaste brunnit ut. Eller också stekte man den på glöd.

I hemmen rensades och saltades fisken och lades i laggkärl med mycket salt över fisken. Rensningen tillgick sålunda att man med kniv skar upp buken och med samma kniv tog ut inelvorna. Huvudet fick sitta kvar och åts sedan efter tillredningen.

Hemtorkad lutfisk har ej förekommit, ej heller röktes fisk.

Fisk som skulle bevaras någon längre tid saltades duktigt.

Det förekom ej att fisken användes annat än som stekt eller kokt. Och den åts utan sås och kryddor. Fiskspadet användes ej.

Större fiskar såsom gädda stektes i bakugnen på samma sätt som kött. Man lade kvistar under fisken under stekningen. Mindre fisk

stektes däremot på glöd i den öppna spiseln.

S. Hedman

Man åt även benen i mindre fiskar. En främliden soldat brukade berätta hurusom under hans ungdom man åt fiskbenen även efter gansak stora fiskar. Fisk~~en~~ fick ~~en~~ koka under tre timmar, varefter hela koket blev en enda röra och så åt man upp alltsammans. Det blev alltså liksom någon slags stuvning. I detta fall var också fiskspadet med, vadan alltså även detta förtärdes. X

koka v.

Enligt Olof Nordin i Ovannmyra ansågs ej fiskmat vara lika värdefull som köttmat, man ledsnade också på den fortare. Det har dock ansetts att man blivit fruntimmergalen av att äta mycket fisk.

Fisk förekom i kosthålllet då det fanns tillgång på dylik.

A-lu-N
Strömning och sill ha haft långt större betydelse i hushållet än fisk. Strömning eller sill hörde nämligen till det dagliga kosthållet. Man köpte förr strömning och sill från Falun och Gefle i halvtunnor. X De gamla nu säga: färr i tidn behövd^us önn^ut pän^unnar än^u än tä sill å ström^unn å sallt å tobak, män nu sk^u punn^uön va opp^uö jämt! / Förr i tiden behövdes det ej pengar annat än till

ULMA 7200. E. H. Nord. 1934
DAL. BODA
Frgl. M 25

sill och ~~potatis~~ strömning och salt och tobak, men nu skall pungen vara uppe jämt! / X

Man tillvaratog ålskinnen och använde dem till ~~remmar till~~
~~varjehanda~~, säckfässlar / säckbärremmar / ^{och} alår ti slagur / binds- *äl*
 len i slagor / m.m. | Av torkad långa, lutfisk tog man klarskinn till kaffe och detta förekommer än i dag i en del gårdar.

På grund av att bygden är fattig på större sjöar har fisket ej spelat så stor roll i folkhushållningen. Det är mest nöjesfiske som bedrivits under senare tid. Men förr, säger Nordin, var man glad åt att kunna få upp sig något kok fisk ur vattendragen.

Uppteckningar från Boda av E.H.Nord.

april 1934.

Såväl Olof Nordin i Ovanmyra, född 1855, som Erikhans Hans Olsson i Boda, född 1867, berätta om den sista björnjakten i Boda, och denna skall ha ägt rum i slutet av 1860-talet.

Järrk

Lannt XXXX pi Tjörrensåsäm va v^{as}st björjägörn på sina tid. ann
 a skuti tretti björar. Ä allihop tog önn ti sakks å sköt däm sen.
 Män dän senössa ann fek ti sakksä, ann slet sä. Å hä va på Gis-
 lörbuskojäm. Lannt Järrk add sakksör utö som vanli en hösst, å en
 mårrgån addn stässt björn, som ann a sitt nån gån, ti sakksn. Ä
 va en riktig bassö, så Lannt Järrk tosst innt skuta, ma ann va
 esamb, utan ann jek tä biss ättör jällp, tre kärar. Ä nå däm kån
 frama björäm stodn pi ända å slög sakksä motör e stur gran. Ä nå
 ann varrt vas kärar, gek önn mot däm på två fotar. Ä då vorrt däm
 så räddö, så däm sprännå. Björn hann gek ättör e tag, tässt ann
 kån a e stur hällö. Ä då vann så ölak så ann rånö. Män nå ann kån
 kån a hälln, slög önn remä, som sakksä sat på ty hällä, så en skall-
 ma gek sönd. Ä nå björn känd ann va lös, luffs-önn å nål ivir.
 Ä ö ättör sköt däm sam björ i Los i Hällsinnland, ä va mårrtjör

ULMA 7200. E. H. Nord. 1934
 DAL. BODA
 Frgl. M 25

E. H. Nord
 Boda april
 1934.

ätt8r sakksn på en ram8n ånn.

Landt Erik i Kärfsåsen var värsta björngägaren på sin tid. Han hade skjutit 30 björnar. Och allesamman tog han i sax och sköt dem sedan. Men den sista han fick i saxen, han slet sig /lös/. Och det var på Gisslarbodskogen. Landt Erik hade saxar ute som vanligt en höst, och en morgon hade han största björnen, som han hade sett någon gång, i saxen. Det var en riktig bjässe, så Landt Erik vågade ej skjuta, medan han var ensam, utan han gick till bys efter hjälp, tre karlar. Och när de kom fram till björnen, stod han rakt upp och slog saxen mot en stor gran. Och när han varslade karlarna, gick han emot dem på två fötter. Och då blevo de så rädda, så de sprungo. Björnen han gick efter ett stycke, tills han kom till en stor häll. Och då var han så arg, så han röt. Men när han kom fram till hällen, slog han ramen, som saxen satt på, i hällen, så ena skalman gick sönder. Och när björn ~~kæxxkös~~ kände han var lös, luffsade han norrut. Året efter sköt de samma björn i Los i Hälsingland, det var märken efter saxen på ena ramen på honom.

ULMA 7200. E. H. Nord. 1934

DAL. BODA

Frgl. M 25

Tillägg till frågelistan om jaktens och fiskets betydelse.

K-tur 11

steka v.
(häm.)

Utom kött av vilt stektes även kalvkött i bakugn, detta såväl färskt som sådant, som legat i saltlake. Det skars före stekningen i stycken, man stekte t.ex. ett lår, en bog, en sida eller några "ryggar". Fårkött och fläsk stektes också i bakugn men i mullögga /långpanna/, detta för att flottet skulle kunna tillvaratagas.

Om köttet var färsk saltade man på det under stekningen. Man ^{al}stekte först övre sidan och sedan köttet stekt en stund, vände man på det och saltade på den sida, som därvid kom upp.

De avgnagda lövkärvskvistarna lades direkt på bakugnshällen och köttet ovanpå dem. Någon sorts preparation av lövkärvskvistarna förekom ej, men man såg efter så att man tog de renaste kvistarna för ändamålet.

Man hade förr inga luckor för bakugnarna men vid stekning av kött lades en bräda för ungsöppningen, vilken bräda fasthölls med ett stöd från den öppna spisen.

Uppteckningar från Boda av E.H.Nord.

ULMA 7200. E. H. Nord. 1934
DAL. BODA
Frgl. M 25